JAMHURI YA MUUNGO WA TANZANIA

BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA

MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

612 **URAIA**

Muda: Saa 3. **MAJIBU** **Year: 2024**

Maelekezo

1. Karatasi hii ina Sehemu **A** na **B** zenye jumla ya maswali **kumi na manne (14).**
2. Jibu maswali **yote** kutoka Sehemu **A** na maswali **manne (4)** kutoka Sehemu **B**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na Sehemu **B** ina alama sitini **(60).**
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org
TETEA

Find this and other free resources at: https://maktaba.tetea.org
Prepared by Maria Marco for TETEA

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

1. Toa hoja nne za umuhimu wa kuwa na Spika wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

   Spika huongoza vikao vya Bunge kwa **kufuata kanuni na taratibu rasmi**, hivyo kuhakikisha utaratibu na nidhamu vinafatwa wakati wa mijadala.

   Anasimamia **upigaji kura na kufanya maamuzi ya mwisho kuhusu masuala ya utaratibu wa Bunge**, jambo linalosaidia maamuzi kufanyika kwa haki.

   Spika hutoa **nafasi sawa kwa wabunge wote kuchangia hoja**, bila upendeleo, hivyo kulinda demokrasia bungeni.

   Pia humwakilisha Bunge katika **mikutano ya kimataifa na shughuli mbalimbali za kitaifa**, hivyo kuiwakilisha nchi kwa heshima.

2. Eleza sababu nne za kupigwa vita kwa mila ya ukeketaji.

   Ukeketaji huathiri afya ya wasichana kwa kusababisha **maumivu makali, kuvuja damu kupita kiasi na maambukizi**.

   Ni mila inayodhalilisha utu na heshima ya mtoto wa kike, kwa kuwa **inamnyima haki ya kuamua kuhusu mwili wake**.

   Huchangia mimba za utotoni na ndoa za kulazimishwa, hivyo **kuharibu ndoto na ndoto za elimu kwa wasichana**.

   Ni mila isiyoendana na haki za binadamu na **imepigwa marufuku na sheria za nchi na mikataba ya kimataifa**.

3. Thibitisha kwa kueleza tabia nne za mtoto aliyekosa malezi stahiki.

   Mtoto huyo huwa na tabia ya **kutotii sheria na taratibu za nyumbani, shuleni na jamii**.

   Anaweza kuwa **na hasira za mara kwa mara na kushindwa kujizuia anapokasirika**.

   Hupenda **kujihusisha na makundi mabaya na vitendo vya kihalifu** kama wizi au matumizi ya dawa za kulevya.

   Huwa **hajiamini, ana hofu na anaweza kuwa na mahusiano mabaya na watu wengine**.

4. Eleza kwa kifupi manufaa/faida mbili na changamoto mbili za sera ya Tanzania ya Uhusiano wa Kimataifa.

   Faida yake ni kuwa **inaiwezesha Tanzania kupata misaada ya kiuchumi, kielimu na afya kutoka mataifa mengine**.

   Inasaidia nchi kushiriki katika **kuamua masuala ya amani na usalama duniani kupitia mashirika ya kimataifa kama Umoja wa Mataifa**.

   Changamoto ni kwamba **Tanzania hulazimika kukubali baadhi ya masharti magumu ya kiuchumi na kisiasa kutoka nchi wahisani**.

   Pia **migogoro ya kisiasa au kiuchumi katika mataifa rafiki inaweza kuathiri ushirikiano na maendeleo ya nchi**.

5. Eleza kwa kifupi hatua nne za kuzingatia wakati wa kufundisha dhana ya haki za binadamu ili kuwajengea wanafunzi uwezo wa kubaini haki hizo.

Mwalimu anapaswa **kufafanua maana ya haki za binadamu kwa lugha nyepesi na inayoeleweka**.

Afafanue **aina mbalimbali za haki hizo kama haki ya elimu, maisha, afya na uhuru wa maoni**.

Aandae **mijadala na majadiliano ya vikundi kuhusu masuala ya ukiukwaji wa haki hizo katika jamii**.

Atoe **mifano hai ya matukio ya haki kuvunjwa na haki kuheshimiwa katika jamii na nchi kwa ujumla**.

6. Eleza kwa ufupi stadi nne ambazo mwalimu anapaswa kuwajengea wanafunzi ili wawe raia wema.

Stadi ya kwanza ni **uwezo wa kushirikiana na kuheshimu watu wengine bila kujali tofauti zao**.

Ya pili ni **kufuata sheria na taratibu za shule, familia na nchi kwa ujumla**.

Ya tatu ni **kuweza kutatua migogoro kwa njia ya amani na mazungumzo**.

Ya nne ni **kushiriki shughuli za kijamii kama usafi wa mazingira, michezo na harambee**.

7. Kwa kutumia hoja nne eleza uhusiano uliopo baina ya Azimio la Kazi na Muhtasari wa somo la Uraia.

Azimio la Kazi **huandaliwa kwa kufuata mada na malengo yaliyowekwa katika muhtasari wa somo**.

Muhtasari hutoa **mwongozo wa jumla wa maudhui ya somo, na Azimio la Kazi hufafanua utekelezaji wake kwa mwaka**.

Azimio la Kazi husaidia **kupanga ratiba na muda wa kufundisha kila mada ya muhtasari wa Uraia kwa kipindi cha mwaka**.

Vifaa na mbinu zilizopendekezwa katika muhtasari **husaidia mwalimu kupanga vizuri vifaa vya kutumia kwenye Azimio la Kazi**.

8. Toa mambo manne katika hotuba yako kama mgeni rasmi kwa wazazi wa shule ya msingi Mtakuja kubaini na kutambua umuhimu wa kufanya mitihani.

Mitihani husaidia **kupima kiwango cha uelewa wa mwanafunzi katika masomo aliyopewa**.

Husaidia walimu **kutambua maeneo ambayo wanafunzi wamefanikiwa na changamoto wanazokumbana nazo**.

Mitihani huandaa wanafunzi **kwa maisha ya baadaye, kwa kuwa huhitaji kujifunza kwa bidii na kujitathmini**.

Inatoa **taarifa muhimu kwa wazazi kuhusu maendeleo ya kitaaluma ya watoto wao**, hivyo kuwasaidia katika malezi.

9. Eleza kwa kifupi mbinu nne unazoweza kutumia mwalimu kutunza zana za kufundishia na kujifunzia.

Mwalimu **atahifadhi zana mahali salama penye makabati yenye kufungwa**.

Atahakikisha **zana zinasafishwa na kurekebishwa mara kwa mara kabla na baada ya matumizi**.

Aweke **rekodi ya matumizi ya zana hizo kwa kuandika nani alitumia na lini**.

Awaelimishe wanafunzi **namna ya kutumia na kutunza vifaa hivyo kwa usahihi**.

10. Eleza kwa kifupi kwa kutumia hoja nne juu ya umuhimu wa kuandaa Azimio la Kazi.

Azimio la Kazi husaidia mwalimu **kupanga ratiba na mpangilio mzuri wa mada za kufundisha kwa mwaka**.

Linamwezesha mwalimu **kutambua vifaa na mbinu muhimu za kutumia kabla ya kipindi kufika**.

Husaidia mwalimu **kupima utekelezaji wa kazi zake kwa kulinganisha na mpango aliojiwekea**.

Humpa mwalimu **fursa ya kujitathmini na kufanya marekebisho pale inapobidi ili kuboresha ufundishaji wake**.

SEHEMU B (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

11. Eleza tofauti za majukumu ya Mahakama ya Rufaa na Mahakama Kuu katika Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Mahakama ya Rufaa ina jukumu la **kusikiliza na kuamua rufaa zote zinazotoka Mahakama Kuu**, wakati Mahakama Kuu hushughulikia **mashauri ya mwanzo ya jinai na madai makubwa ya kitaifa**.

Mahakama ya Rufaa hufanya kazi ya **kufasiri sheria na kuamua masuala ya kisheria yaliyoibuliwa katika rufaa**, huku Mahakama Kuu hufanya kazi ya **kusikiliza ushahidi na kutoa hukumu za msingi kwenye kesi kubwa**.

Mahakama Kuu pia ina jukumu la **kufanya mapitio ya maamuzi ya mahakama za chini** ikiwa kuna malalamiko ya ukiukwaji wa sheria, wakati Mahakama ya Rufaa hushughulika na **malalamiko ya hukumu za Mahakama Kuu pekee**.

Mahakama ya Rufaa ndio **mahakama ya mwisho ya kutoa uamuzi wa rufaa**, lakini Mahakama Kuu hutoa uamuzi wa mwanzo unaoweza kukatiwa rufaa Mahakama ya Rufaa.

12. Thibitisha kwa kutoa hoja tano kuonesha umuhimu wa kuwa na wabunge kutoka vyama vya upinzani ndani ya Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Wabunge wa upinzani hutoa **mjadala mbadala na hoja tofauti**, zinazosaidia kuboresha maamuzi na sheria bungeni.

Huongeza **uwajibikaji wa Serikali na chama tawala**, kwa kuwa wanaibua hoja na changamoto zinazotakiwa kushughulikiwa.

Hutoa fursa kwa wananchi wa upande wa upinzani **kuitwa na kusikilizwa kupitia wawakilishi wao bungeni**.

Husaidia **kupunguza ukiritimba wa chama kimoja kuendesha Bunge kwa matakwa yake binafsi**.

Wabunge wa upinzani huimarisha **uhuru wa mawazo na demokrasia ya kweli**, kwa kuchangia hoja tofauti bila woga.

13. Kwa kutumia hoja sita, chambua changamoto tano za kiuchumi zinazoweza kuikabili nchi inayoendelea kama Tanzania.

Upungufu wa miundombinu bora kama **barabara, reli, bandari na umeme** huchangia kuchelewesha shughuli za uzalishaji na usafirishaji.

Ukosefu wa mitaji na rasilimali fedha kwa wajasiriamali na wawekezaji wa ndani **hudumaza maendeleo ya viwanda na biashara ndogondogo**.

Tegemezi kubwa kwenye sekta moja kama **kilimo** bila kuboresha sekta nyingine huchangia uchumi wa nchi kuwa dhaifu.

Kiwango kidogo cha teknolojia na matumizi duni ya mashine katika uzalishaji **husababisha tija ndogo na gharama kubwa za uzalishaji**.

Ukosefu wa ajira kwa vijana wengi **huongeza utegemezi na mzigo kwa Serikali kuhudumia watu wasio na kipato**.

Mfumuko wa bei wa bidhaa muhimu kama chakula na mafuta **hudhoofisha uwezo wa wananchi kumudu mahitaji ya msingi**.

14. Kwa kutumia mifano mitano eleza namna wafanyabiashara wa Tanzania wanavyonufaika na uchumi wa soko huria.

Kupitia soko huria, wafanyabiashara wanaweza **kuagiza na kuuza bidhaa kutoka nje kwa uhuru kama vile simu, magari na mavazi**, hivyo kupanua biashara zao.

Wanaweza **kufungua maduka na viwanda binafsi bila kizuizi kikubwa kutoka kwa Serikali**, mfano viwanda vya maji, matofali na kiwanda cha mchele.

Wanafanya biashara katika masoko ya hisa kama **DSE (Dar es Salaam Stock Exchange)** na kuwekeza kwenye kampuni mbalimbali za ndani na nje.

Kupitia soko huria, wafanyabiashara wanaweza **kupata mikopo kutoka taasisi binafsi za kifedha kama benki za biashara na SACCOS** kwa masharti rahisi.

Wanafursa ya **kushirikiana na kampuni za nje kwa mikataba ya biashara**, mfano wauzaji wa bidhaa za kielektroniki kutoka China au India kuingiza bidhaa Tanzania.